

МОНТЕ, ИНИМЪ ИЛИ ЛИТЕРАТОРЪ.

№. 3.

СЪМБЪТЪ, 19. ІАНУАРИЙ.

1852.

НОВА РЕГЛАМЕНТ СКОЛАРИЎ

а. шкѡлелор молдовене.

(Брмаре.)

В) Скоалеле прімаре:

§. 23. Ачесте сѡнт зрѣтоареле:

а) Ли капиталъ 9, ши азме: 1. Скоала Ба-
сіліеанъ. 2. Ли махалаоа Татаранилор. 3. Ли
а Пъкзарилор. 4. Ли а Търгшорълі. 5. Ли
а Съръріеі. 6. Скоала фетелор къ 2 сколі филиа-
ле кѣте къ 2 класе. 7. Скоала de Месеріі. 8.
Скоала прімаръ пентрѣ милитарі de касарміі. 9.
Скоала Арменаскъ.

в) Ла динѣтѣри не ла тоате rezidenții, пре-
кът ши ли челелалге търгѣри ши търгшоаре.

§. 24. Обіектеле каре аѣ а се дивѣца ли еле
сѡнт зрѣтоареле;

- a) Сѡнтеле рѣгѣчиі.
 - b) Четіреа ши скріереа Ромънъ.
 - c) Меморизаціі.
 - d) Катіхістѣл ши Історіеа сѡнтъ (тестамен-
тѣл векіѣ ши ачел ноѣ.)
 - e) Граматика ромънеаскъ ши скріереа diktando.
 - f) Каліграфіа.
 - g) Кѣноштинѣе генерале de Географіе, ши ли
спеціал дін ачеа а Прінціпалелор.
 - h) Аритметика, калѣлареа de роствѣ, ши кѣно-
штереа de мѣсѣрі, грѣтѣді ши монете.
 - i) Кѣноштинѣі історіе дін Біографіі ши пре-
скѣртаре дін Історіеа Патріеі.
 - j) Четіреа ши скріереа латінъ.
- §. 25. Обіектеле ачесте се вор дивѣца ли
кѣрсѣ de 4 ані, зп програм спеціал ле ва дѣшѣр-
ці не ані ши чеасѣрі.

Дѣсѣтмаре. Ачеі че вор воі а ажѣнѣе дѣ-
вѣдѣторі ли скоалеле сѣтешті, дѣпъ сѣвѣршіреа
кѣрсѣлі de дивѣдѣтѣра прімаръ, вор зрѣта дѣкъ
ши зп кѣрсѣ de педагогіе de зп ан.

С) Скоалеле de фете.

§. 26. Пентрѣ а се форма дін тіпереле Па-
тріеі, соціі ши маме вѣне, ли каре разітѣ фериці-
реа каспикъ а фамиліеі ши база дѣтѣеі крештѣреі а
четѣденілор, не лѣнгъ скоала фетелор дін Іаші,
се вор дѣфініца ачест феліѣ de сколі ли тоате re-
zidenții де динѣтале, еар акѣм de одаѣ чел пѣдін
ли Богошані, Романѣ, Бърладѣ, Хѣші, Бакѣѣ, ши
Галаціі.

Ли ачесте сколі се ва дѣфініца ши Интерпат.
дѣпъ пѣлда Интерпатѣлі дін скоалеле пентрѣ тіпері.

§. 27. Обіектеле каре аѣ а се дивѣца ли
ачесте сколі сѡнт зрѣтоареле:

- a) Сѡнтеле Рѣгѣчиі.
- b) Четіреа.
- c) Скріереа.
- d) Калѣлареа de роствѣ.
- e) Релиѣіеа, Катіхістѣл, ши Історіеа сѡнтъ
(векіѣ ши позл тестамент.)
- f) Граматика ромънеаскъ ши скріереа diktando.
- g) Аритметика ши кѣноштереа мѣсѣрілор,
грѣтѣділор ши монетелор.
- h) Кѣноштинѣі дін Історіеа Натѣралъ ши Ele-
mente дін Фізикъ.
- i) О літѣвъ стрѣпнъ, ли скоала централъ.
- j) Зп трактат de моралъ адопѣтат ла стареа
че еледеле аѣ а окѣпа ли соціетате.
- k) Кѣноштинѣі дін Географіе ши Історіе, еар
маі алес дін Географіа ши Історіеа Патріеі.
- l) Мѣсіка вокалъ дѣпъ методѣл чел маі ле-
снѣіосѣ.
- m) Лѣкѣрѣі фетешті de шѣлъ, прекѣт: а
коасъ, а дѣплеті, а коасъ ла гергефѣ ши ла кан-
ва, а сѣлѣа ши а кѣлка пѣнѣзѣрі, а лѣкра къ ак de
чѣзрѣ (crochet), а дѣсе ковоаръ, а лѣкра хорвоте
ши алтеле.
- o) Десемѣл de флорі ши пѣйзажѣрі.
- p) Діпереа сокотелілор de келѣвелі.

§. 28. Објектите ачесте се вор дивѣца дн кърсѣ де чинѣ анї. Ън програмѣ специалѣ ле ва днпърѣ не анї ши часврї.

§. 29. Спре а се пѣтеа форма дивѣцѣтоаре пентрѣ ачесте сколї, прекѣт ши а дикърѣжа днвѣцѣтѣра, се ва цїнеа знпѣтѣр де сколерїѣ интерне дїн фетеле ачеле кѣ маї мѣлт талант, кѣ маї таре сілїѣтѣ ши кѣ маї вѣне пѣртѣрї.

§. 30. Нѣтѣрѣл лор ва атѣрна де ла градѣл тревѣнѣѣ че се ва днфѣцїша ши де ла мїжлоачеле де каре каса сколастикѣ ва пѣтеа дїспѣне.

§. 31. Интернеле вор фї датоаре а зрѣта тот кърсѣ де 5 анї.

§. 32. Пентрѣ а пѣтеа фї прїимїтѣ о фатѣ дн скоалеле ачесте, еа тревѣе сѣ аїѣ пѣ маї пѣцїн де 6 анї; еар спре а фї прїимїтѣ дн нѣтѣрѣл интернелор, фетеле тревѣї сѣ аїѣ чел пѣцїнѣ 12 анї, сѣ фї зрѣтат класѣл 1-їѣ, ши ал 2-ле, ши сѣ фї кѣпѣтат премїїле ла есаменѣ, сѣ фїе де констїтѣцїе сѣпѣтоасѣ ши фѣрѣ смїнтеле трѣнештї ши се аїѣ характер влѣнд.

§. 33. Днтре маї мѣлге компетїтоаре пентрѣ прїимїреа дн нѣтѣрѣл интернелор, локѣл вакантѣ се ва да прїн конкърсѣ ачелїеа, каре ар авеа маї вѣне поте ла есаменѣ че лї се ва фаче анѣтме пентрѣ ачест сѣвршїт.

§. 34. Интернеле каре вор фї менїте де а фї днвѣцѣтоаре, вор фї дндаторїте спре ашї дндеплїнї кѣпоштїнїѣ а зрѣта не лѣнгѣ маї сѣс дн сѣтпнѣтѣл кърсѣ де 5 анї днкѣ зн кърсѣ де 2 анї, дн каре еле днвѣцѣнд маї кѣ самѣ педѣгоцїеа, вор да ажѣторїѣ днвѣцѣтоарелор спре а се депрїнде кѣ практика повїлеї лор кетѣрї. Кърсѣл де педѣгоцїе ва фї дескїс ши естернелор.

§. 35. Пентрѣ дндетѣнарѣа фамїлїлор се вор прїимї ка интерне ши зн нѣтѣр де тїперѣ кѣ платѣ де зна мїї леї не ан. Нѣтѣрѣл ачестора се ва хотѣрѣ де кѣтѣрѣ Департаментѣл днвѣцѣтѣрїлор пѣвлїче.

§. 36. Днсемпѣтоареа депѣртаре а махалелор де ла скоала централѣ де фете, дїн Іашї, фїнд, маї алес дн тїмп де плоае саѣ де еарнѣ, о педїкѣ таре а фреквентѣрїї лор, спре днлѣтѣрѣрѣа ачестѣї грѣтѣдї се вор днфїнѣца дн махалеле доѣѣ, ши дѣнѣ тревѣнѣѣтѣ ши днкїнѣрїле касѣї сколастїче ши маї мѣлге скоале де фете, дн сѣ пѣтѣї кѣте кѣ доѣѣ класе. Де ачесте сколї фїлїале, каре вор ста сѣѣ Дїректїеа фетѣоаскѣ, фетеле вор трече ла скоала централѣ де фете ши вор фї прїимїте дн класа, каре лї се ва кѣвенї дѣпѣ есаменѣ.

D) Скоала де месерїї.

§. 37. Скопѣл ачестѣї сколї фїнд днпѣтѣнпїреа-челор маї де тревѣнѣѣтѣ месерїї, прїн фортареа де мештерї індїѣнї, се вор днвѣца дн еа, дн кърсѣ де 5 анї, обїектеле зрѣтѣтоаре;

a) Стрѣгѣрїеа. b) Столерїеа. c) Ротѣрїеа. d) Сїдѣкѣрїеа. e) Ферѣрїеа. f) Лѣкѣтошїеа. g) Бѣтїрїеа.

§. 38. Не лѣнгѣ ачесте, елевїї вор фї даторї а зрѣта зн кърсѣ де днвѣцѣтѣрѣ елементарѣ, дн каре се вор преда зрѣтѣтоареле обїекте:

a) Релїѣеа. b) Четїреа. c) Скрїереа. d) Арїтметїка. e) Десемпѣл лїнеарѣ. f) Цїперѣа кодїчїлор де прїимїре ши келтѣелї.

§. 39. Департаментѣл днвѣцѣтѣрїлор пѣвлїче, дѣпѣ мїжлоачеле че ва авеа, ва днпѣлї днвѣцѣтѣра де месерїї атѣт прїн днфїнѣцареа де ателїї пентрѣ сѣпѣтѣра дн пентрѣ ши дн летнѣ, пентрѣ хѣтѣрѣрїе, алѣтѣрїе, ши алтеле, прекѣт ши прїн цїперѣа де тїперї не ла мештерїї вѣнї афарѣ де сколѣ де месерїї.

E) Скоала прїмарѣ пентрѣ Мїлїтарї.

§. 40. Департаментѣл днвѣцѣтѣрїлор пѣвлїче се ва днѣелеѣе кѣ Хѣтѣнпїеа спре а днфїнѣца дн касартїе сколї пентрѣ днвѣцѣтѣра прїмарѣ, дѣпѣ моделѣл скоалелор елементарѣ кѣ адѣоѣере а Мѣзїчїї Вокале.

E) Сколе армене.

§. 41. Департаментѣл днвѣцѣтѣрїлор пѣвлїче ва авеа дн ведере реформареа ачестѣї скоале, дѣпѣ моделѣл ачелор прїмарѣ ши дндетѣнарѣа днфїнѣцѣрїї де асемїне сколї ши дн алте ораше, знде се афлѣ комѣнїтѣдїї армене.

G) Скоале евреештї.

§. 42. Департаментѣл се ва днѣелеѣе кѣ кѣпїтїенїїле ши фрѣпѣташїї комѣнїтѣдїїлор евреештїї дїн царѣ спре а ши мїжлочї днфїнѣцареа де сколї прїмарѣ, дѣпѣ моделѣл ачелор ротѣнештїї.

Секциеа II.

Днвѣцѣтѣра секѣндарѣ.

A) Сколї реале.

§. 43. Тїперїї, карїї саѣ дїн мотивѣл плекѣрїї лор кѣтѣрѣ кѣпоштїнїдї практиче, саѣ дїн лїпсѣ де мїжлоаче, саѣ де тїмп, п'ар вої а трече дн класеле кърсѣрїлор теоретїче, тѣпѣтѣнд кърсѣл скоалелор прїмарѣ, вор пѣтеа пѣшї дн ачел ал скоалелор реале, каре се вор днфїнѣца дн Іашї, Ботошанї, ши Галацїї.

§. 44. Об'єктели каре аѣ а се джвѣца дн ачесте сколі дн кѣрсѣ де чинчі ані, сѣлт зрѣ-тоареле :

1. Релігіеа маї не ларг де кѣт дн скоалеле прімаре, ші зп тратат де мораль потривіт ла даторінде ле отвѣлі крештіи ші четѣдеан.

2. Граматіка Ромънеаскъ дн тоатѣ а еї кѣпрінде ре, скріереа Діктандо.

3. Стіла дн тоатѣ а лѣі днтіндере кѣ есерчідіі де комунері де тот феліа, еар маї алес де ачеле всале.

4. Математіка.

5. Географіеа, Статістіка, ші Історіеа дн ценерал, ші а прінціпателор дн спеціалѣ.

6. Каліграфіеа ші десемнѣа лінеарѣ.

7. Фізика есперіменталѣ.

8. Цімнастіка.

9. Історіеа патѣралѣ.

10. Дн Іаші ші дн Ботошані, лімба Італіеанѣ ші ачѣа Цертанѣ, дн Галаці, ачѣа Італіеанѣ, Енглезѣ, ші ачѣа Гречеаскъ, дн каре кѣте зна ва фі дндаторітоаре.

11. Технологіеа дн ачѣі де не зрѣтѣ 2 ані.

Ачесте об'єкте сѣлт дндаторітоаре неперѣтоці, еар дн спеціалітѣдіе маї жос днсѣтнате, елевіі вор фі даторі а'ші адеце тѣкар зна, каре ва фі неапѣратѣ неперѣ еї. Ачесте спеціалітѣдіі сѣлт :

А) Економіеа рѣралѣ ші елемеите де хіміе кѣ аплікаціеа ла агрїкѣлтѣрѣ ші індѣстріе.

В) Механіка понѣларѣ ші десемнѣа атінгѣторіѣ де еа.

С) Архітектѣра ші десемнѣа атінгѣторіѣ де еа.

Д) Цѣометріеа теоретікѣ ші практикѣ.

Е) Штіінде ле комерчіале, днтре каре ші кодіка де комерц ші де камбіі, допіеа скріптѣрѣ, історіеа комерчіалѣ ші ачѣа а інвенцілор, Географіеа комерчіеалѣ.

§. 45. Елевіі каре вор дорі а днвѣца ші алте лімбіі стрѣіне, вор пѣтеа дндѣстѣла ачѣастѣ доріндѣ дн цімназіі, знде се вор комбіна чѣасѣріле предѣреі лор дн кінѣ дндѣмѣторіѣ неперѣ еа.

В) Ферма моделѣ.

§. 46. Спре маї таре десволтаре а агрїкѣлтѣреі каре есте чел маї де кѣптінеіе об'єкт ал індѣстріеі націонале, ші спре а днтродѣче дн днрѣ інвенцііе ші методе ле дѣрілор пропѣшіте дн ратѣа ачѣста, се ва днфіінда не о тошіе дн

апропіереа капіталіеі о скоалѣ практикѣ де агрїкѣлтѣрѣ (Ферма Моделѣ), дн каре вор фі пріімідіі атѣт тінеріі каре вор фі сѣѣршіт кѣрсѣа теоретік де економіе рѣралѣ дн вре зна дн скоалеле реале, кѣт ші ачѣі каре ар дорі а днвѣца пѣтаіпрактіка ачѣстѣі штіінді.

§. 47. Кѣрсѣа ачѣста ва фі де 3 ані.

§. 48. Організарѣа ачѣстѣі сколі, днзѣстрареа еї, об'єктели каре аѣ а се днвѣца дн еа ші днпѣрдіереа лор, прекът ші кондіцііе прііміріі сколарілор дн еа, се вор хотѣрѣ де кѣтрѣ Департаментѣа днвѣдѣтѣрелор пѣвліче потривіт кѣ тіжлоачеле, де каре ел ва дісізне. кѣ меніереа ачѣстѣі сколі ші кѣ статѣтеле фертелор моделе дн Прѣсіа.

§. 49. Ла днфііндареа ачѣстѣі сколі, Департаментѣа сѣс пѣміт ва авеа дн ведере тревзінца де а се днвѣца дн еа, днтре алте об'єкте, ші Ботаніка, грѣдінѣріеа, штіінде ле атінгѣтоаре де кѣлтѣра пѣдѣрілор (пѣдѣрале), прекът ші Ветеріпѣріеа, штіінца днвѣнѣтѣдіреі сѣѣрілор де віте domestiche ші а кѣлтѣреі раціонале а вілорѣ.

(Ва зрма.)

ЛИТЕРАТѣРѣ РОМЪНѣ. *)

Не ла сѣѣршітѣа веакѣліі тревѣт с'аѣ пѣскѣт дн Молдова о Плейадѣ де поеді, каре аѣ лѣсат зрѣте адѣнчі дн меморіа контімпѣранілор лор. Ачѣа Плейадѣ ера компѣсѣ де тінеріі чѣ фѣчѣа парте дн фаміліі днсѣтнате, ші ера днзѣстрадіі кѣ днвѣдѣтѣріле класіче але лімбелор еліне, латіна ші франгеза. Пріи зрѣтаре еї пріімісерѣ о слаѣ днпріѣріе а ідеілор волгеріене не каре револѣціеа Франціеі дн 1793, рѣспнжісіѣ дн Европа; днсѣ денѣртареа патріеі лор де ісворѣа ачелор ідеі, прекът ші посіціеа лор соціалѣ, опріндіі де а се пѣтрѣнде де прінціпіле радікале але Франціеі, порпіреа лор лѣѣ о алтѣ діректіе ші се арѣкѣ кѣ тот фокѣа тінередіі дн кѣлтвіереа поезіеі ші дн адіменіреле аиторѣлі.

Соціетатеа ромънѣ се префѣкѣ атѣнчі ші де знде ера маї наінте фѣарте пѣзітѣ ші десгѣа де носоморѣтѣ, еа се днвіошѣ пріи рѣдікареа ачелеі тінеріміі веселе ші лѣтнате. Об'ічѣріле ориентале

*) Дѣнѣ Zimbrѣ.

але воерілор днченъръ а перде гравітаѳеа лор; мінделе днченъръ а се діволте; інімеле а се дескіде ка ніште флорі асквісе ла разеле аморълѳі, ші днчет днчет соціетѳеа чеа дналтъ фѳкъ аша таре пропъшіре пе калеа префачереї, къ ажвнсе а семъна де департе ші дн мікъ пропорціе къ реценда дн Франціа.

Къ кът порпіріле інімелор ера маї пайнте днфрѳнате ші цінъте дн таїнь, къ атъта еле лъасеръ вѳнт акъта ла лъмінъ, свѳ колореле ademenітоаре але Поезіеї; ші дн кърѳнд Молдова фѳ днпвндатъ де елеції, каре адеце орї тѳртѳрісіа, пѳ пѳмаї пѳтереа патімеї свѳлетешті, чі ші кіар пѳтеле Zіnelor слѳвіте. Дн ліпса тіпаріълѳі, свѳте де манъскріпте свѳра дн тѳнь дн тѳнь, ші пѳтероасе сатіре, пѳтероасе медітації, пѳтероасе къптече де драгосте (къноскъте свѳ денъміреа де къптече де лъме) се днпръштїеа дн тоате колдъріле церїї, дештентѳнд мінціле ші десѳѳтѳнд свѳлетеле челор че ле пѳтеа днцълеце.

Къптечеле де лъме, ера маї алес претъгіндепеа віне прїіміте, ла месе тарї, ла пѳнци, ла петречерї дн грѳдїні саѳ прїн вії; ші прїо зрмаре вреасла лъзтарїлор къштїгасе о таре днсъмпѳтате. Скрїпкарїї ші ковзарїї воеренті се днтречеа, каре де каре, а компъне мелодїї маї дѳіоасе ші а словозї дн пепт ахтѳрї маї лънци, пѳтрѳнзетоаре, дн фолосъа драгостеї стѳпїлор; къчї еї слѳжїа пе атъпче ка зп соїъ де таїнічї къріерї аї інімілор. Декларациїле де амор се фѳчеа прїн гѳреле лор, зп ах! ші зп оф! віне трѳгълат пѳтеа пѳнци де ванї ла днченътъла веакълѳї постръ ші днстѳреа пе ферїчітъла лъзтар, каре авеа пепт съпѳтос ші рѳсѳларе лънгъ!

Де ші пе паре ноъ кам дешѳндат, аша ера овїчеїла векїъ, ші тревзе дар съла респектъм маї къ сеатъ къ ѳла аѳ фѳкът ферїчіріле пѳрїндїлор поштрї, ші къ пеаѳ пѳстрат пѳн дн зїоа де астїї поетїчеле продъчерї але ценерациїеї трекъте.

Ачеле продъчерї аѳ патрѳ карактере деосевїте ші се днпартѳ дн:

1. Къптече де лъме,
2. Епістоле елеціаѳе.
3. Сатіре.
4. Медітації фїлософїѳе.

Маї пѳтеам адаѳе днкъ пе лънгъ ачесте кътева черкърї дн соїъла поезїеї епіѳе, ші кътева

традъчерї дн персѳрї дн скріріле авторїлор франдеї, прекъм:

Плѳндереа Молдовеї, поет компъс де Бельдіман аспїра революціїеї де ла 1821.

Трагедїеа Орест а лѳї Волтер, традъсъ асемїне де Бельдіман.

Xenriada лѳї Волтерѳ, традъсъ де Пост. В. Погор.

О парте де поетъла лѳї Поне традъсъ де рѳпосатъла Логоф. Конакі.

Епістолеле Елоїзеї кътрѳ Авеїлард де Базр Лормїан, традъсе асемїне де Логоф. Конакі. ші ч.

Тоате ачесте къкъцїї, алкътѳескъ ла зп лок авереа літерарѳ а пѳрїндїлор поштрї, ші дар, есте де даторїа поасгрѳ, а ле адъна ші а ле ферї де поеанъла времеї ші ал зїтѳрїї. Еле зѳгрѳвескъ о епохъ де ренаштере дн історїа соціалъ а Молдовеї, о епохъ богатъ де сїндїрї свѳлетешті ші де ісѳвкъорї поетїѳе. Прїн зрмаре еле мерїтъ зп лок днсемпѳтор дн літератѳра ротъпеаскъ.

Ажътат де днтъмплѳрї ші де прїетїні, ам ісѳвѳтїг а адъна о таре парте дн ачеле продъчерї, ші тѳ грѳвескъ къ тѳлѳушїре а ле днпѳртъшї пѳвїкъълѳї четїтор. Фїїнд днсъ къ, къ тоатъ дорїнда меа, міаѳ фост къ пепѳтїндъ а аѳла адевѳрат пѳн' акъм каре свѳнт анъме авторїї деосевїтелор поезїї че зрмеаъ а се тіпѳрї дн фоаеа Zімѳрълѳї, рог пе ачѳї че вор авеа асемїне къпштіндъ, съ віне воеаскъ а тії о днпѳртъшї, пептрѳ ка съ пот регъла компънерїле фїекѳрѳеа автор дн деосевї, ші съ ле пѳвїкъ маї тѳрзіѳ свѳ пѳтеле лѳї.

Тот че ам аѳлат дн прївїреа Плетадѳї де поедї, деспре каре ам ворвїт ла днченътъла ачестгї артїкъла, есте къ ачѳеа плетадѳ ера алкътѳїгъ дн Конакі, Бельдіман, Тѳвтѳла, Бѳкѳр, Бѳлшѳкъ, Бѳкшѳпескъ етс.

В Alexandri.

Ла

Wilhelm Németh,

лібрерїъ дн Врашов,

се аѳлъ де вѳнзаре маї тѳлѳе фелїзрї де кърдї ротъпенїтї, Кълїндаре, Калїграфїї ш. а., се пот дїсѳпне ші траѳе днкъ ші алтеле дѳпъ тревзїндъ. Преѳцѳріле свѳнт дешїпте, ла каре пѳ днкапе токмеалъ.